

MARXISMIN KOLMESTA SISARESTA VANHIN

HARALD WESSEL: *Tussy eli kolmekymmentä matkakirjettä Eleanor Marx-Avelingin vaiherikkaasta elämästä*, DDR (ei painovuotta), Kansankulttuuri.

Marxismin »kolmesta sisaresta» näyttää virtaavan kirjallisuutta: *Eleanor Marxista*, *Rosa Luxemburgista* ja *Aleksandra Kollontaista*. Kiinnostus ei yksinomaan johdu kunkin henkilökohtaisesta traagisuudesta eikä heidän kohtaloistaan naisina, sillä heihin liittyneiden miesten kävi yhtä huonosti (esim. *E. Aveling*, *Jogisches*, *Shljapnikov*, *Dybenko*), vaan viime kädessä kai siitä, että heistä kunkin omaehtoinen toiminta osuu kiintoisaan marxismin kehkeytymisen vaiheeseen. »Kolme sisarta» voidaan asettaakin peräkkäin siten, että heidän yhteinen elämänsä ja toimintansa kattaa ainakin 70 vuotta eli vuosikymmenet 1880—1950. Muistettakoon, että Eleanorista ovat viimeksi ilmestyneet *C. Tsuzukin* ja *Y. Kappin* elämäkerrat, Rosasta on luettavissa mm. *J. P. Nettlin* mahtava teos ja Aleksandrasta tuli äskettäin kaksikin elämäkertaa (*C. Porter*, *B. Clement*).

Eleanor eli sitä marxismia, mikä muhi »Kenraalin» (*Engelsin*) ympärillä saksalaisvoittoisena suurperheenä huolehtien Marxin perinnöstä sitä levittäen. *E. P. Thompson* kuvaa tätä suurperhettä englantilaisen työväenliikkeen kannalta »... the smallest and most personally motivated clique of all...» arvioidessaan Kappin elämäkerran osaa II (*New Society* 3rd March 1977). Rosa puolestaan taisteli aikansa marxismin suurimmassa puoluekoneistossa — Saksassa — sen esikuntia vastaan, vaikka hänen ja eräiden harvojen pieni puolalainen puolue edustikin marxismin ryhmävaihetta ja väliin *Leninkin* tarvitsi näitä puolalaisia turvatakseen oman enemmistönsä puolueessaan. Alek-

sandra taas eli marxismin illegaalista ryhmävaihetta, mutta koki sen myös valtioksi muuttuneena ja vieläpä sellaisena, mistä Rosa oli varsin osuvasti varoitellut. Sisarten elämänkaaren aikana »reaalimarxismi» siis koki melkoisen muodonmuutoksen samalla kun se matkasi lännestä itään.

Sisarten toiminnassa korostuu, etteivät he mahtuneet niihin »roolikaapuihin», mitkä heille olivat tarjolla. Eleanor toimi roolissaan *Marxin* tyttärenä tulkkina II Internationaalien tilaisuuksissa ja erityisesti *Ibsenin* näytelmien problematiikka tavoitti hänessä siinä määrin kaikupohjaa, että hän sekä näytteli että käänsi Ibseniä ja vierailikin Norjassa, mutta vasta osallistumalla työväen liikehdintään Lontoossa työskennellen lakkotaisteluiden tukiryhmissä hän irtautui »klikin» perinteistä osallistuen juuri englantilaiseen työväenliikkeeseen vieläpä »lattiatasolla». Eleanor osoittautuikin yhteiskunnallisesti sekä toimeliaaksi että ajankohtaiseksi *Marxin* muihin tyttäriin — *Jennyyn* ja *Lauraan* — verrattuna, mutta aviopuolison kohdalla hänen kävi näitä onnettomammin, vaikka itse appi olikin vuonna 1882 arvioinut näidenkin tyttäriensä aviomiehiä kärkevästi muistellen samalla jo edesmenneitä haastajiaan I Internationaalien ajoilta: »... Lonquet viimeinen proudhoniainen, Lafarque viimeinen bakuninilainen...». Kuten Marx ei näytä päässeen eroon *Proudhonin* ja *Bakuninin* haamuista, ei marxismikaan ole karistanut näitä jäljiltään, vaikka jo I Internationaali jouduttiin näiden haasteiden paineissa »kuolettamaan» siirtämällä se USA:han. Proudhon ja Bakunin kummittelevat edelleen reaalisosialismin »solidaarisuuksissa», lännen liian kehittyneissä itsepalveluyhteiskunnissa, kolmansissa maailmoissa jne.

Rosa taas toimi oman halunsa mukaisesti toisinajattelijana saksalais-puolalais-venäläisessä järjestökolmiossa, pohti erikseen sekä talouden logiikkaa että politiikan spontaanisuutta, mutta ei juurikaan niiden välittymistä, ja epäilemättä hänen näkemyksensä kansallisuuskysymyksestä oli kapea, vaikkakin aina ajankohtainen. Rosa myös koki sen ylikansallisen marxismin mahdottomuuden, minkä oireet olivat olleet Eleanorin havaittavissa. Aleksandran näkemykset

(naiskysymys, työläisopposition teesit jne.) eivät voineet mahtua tuolloiseen neuvostovaltioon ja diplomaattiroolikin toki oli lottoivoitto verrattuna muiden veteraanien osaan.

Wesselin teos ei lisää tietoaamme Eleanorista, mutta toki siitä, millainen esitys on saanut painatusluvan 124/405/36/80. Hän seurailee ahkerasti asuin-, kokous- ym. kiinteistöjen avulla *Marxin* nuorimman tyttären itsemurhaan päätyvää elämänkaarta käyttäen kirjemuotoa. Wessel kaivaa kiintoisakin etäisfaktoja ja -sukulaisia nähtävälle, mutta kaivuutyö on tarkoitushakuista. Hän ei näet lainkaan puutu tai saa puuttua *K. Marxin* ja *Helene Demuthin* yhteisen pojan ongelmaan. Kun *Tsuzuki* vihjaa ja *Kapp* kertoo, että Eleanorin arvoituksellinen avomies Edward Aveling viime vaiheessa muiden riesojen lisäksi kiristi Eleanorilta Engelsin perintörahoja uhaten paljastaa tarkoin varjellun perhesalaisuuden *Freddyn* isyydestä, tekee Wessel *Bernsteinista* (ja *Kautskystakin*) konnaan edistämässä Eleanorin itsemurhaa 1898 revisionismillaan (*Kautsky* välinpitämättömyydellään). Muutkin toki olivat saamattomia, sillä Eleanorin tuhka uurnassaan seikkaili 56 vuotta vailta hautaa milloin puolueen kaapissa, milloin poliisiasemalla...

Bernsteinin ja *Kautskyn* juudasmaisuuksissakin johtuu tietysti siitä, että he molemmat alunperin kuuluivat »klikkiin» ja suurperheeseen, mutta Wesselin esittämä virallisversio ei todellakaan vastaa muuta tutkimusta... *Tsuzukin* elämäkerta olisi toki ollut melkoinen kulttuuriteko käännätyttä, kun lähemmin pohtii Wesselin teoksen merkitystä ja sanomaa.

Tarmo Koskinen